

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Інститут природничо-математичної та технологічної освіти
Природничо-географічний факультет
Кафедра загального землезнавства та геології

[Handwritten signature]

РЕГІОНАЛЬНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

МОНІТОРИНГ ТА ОХОРОНА БІОРІЗНОМАНІТТЯ АГРОЛАНДШАФТІВ

*Присвячується 10-річчю
«Наукової галузевої лабораторії
з проблем оптимізації родючості ґрунту»*

Умань, 31 жовтня 2013 року

Умань – 2013

УДК 502.63(063)
ББК 41.2я431
М 77

Редакційна колегія

Миколайко В. П., кандидат сільськогосподарських наук, доцент (головний редактор);
Половка С. Г., доктор геологічних наук, професор, завідувач кафедри загального
землезнавства та геології; **Лаврик О. Д.**, кандидат географічних наук, доцент;
Осадчий О. С., кандидат сільськогосподарських наук, доцент.

*Затверджено до друку вченою радою природничо-географічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол №3 від 23 жовтня 2013 р.)*

Відповідальний за випуск: Лаврик О. Д.

*Тексти матеріалів опубліковані з максимальним збереженням
авторської редакції*

**Автори опублікованих матеріалів
НЕСУТЬ ПОВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
за добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен
та інших відомостей!!!**

М 77 **Моніторинг** та охорона біорізноманіття агроландшафтів: матеріали
Регіональної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Умань, 31 жовтня
2013 р. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 96 с. –
(Присвячується 10-річчю «Наукової галузевої лабораторії з проблем
оптимізації родючості ґрунту»)

ISBN 978-966-304-030-1

У збірнику зібрані матеріали Регіональної науково-практичної Інтернет-
конференції «Моніторинг та охорона біорізноманіття агроландшафтів», яка відбулася
31 жовтня 2013 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла
Тичини. Висвітлено актуальні питання щодо біорізноманіття рослинного та тваринного
світу, моніторингу агроландшафтів, сучасних проблем методики викладання
дисциплін природничо-географічного циклу в освітніх закладах України.

**УДК 502.63(063)
ББК 41.2я431**

ISBN 978-966-304-030-1

© Уманський державний
педагогічний університет, 2013
© Автори статей, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

Миколайко В.П. ДО ІСТОРІЯ НАУКОВОЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЛАБОРАТОРІЇ З ПРОБЛЕМ ОПТИМІЗАЦІЇ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТУ.....	6
---	---

БІОРІЗНОМАНІТТЯ РОСЛИННОГО ТА ТВАРИННОГО СВІТУ

Безлатня Л.О. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО САДІВНИЦТВА У ХХ СТОЛІТТІ.....	9
Воличко Ю.А. САД В ЯПІОНСЬКОМУ СТИЛІ – ВИШУКАНЕ МИСТЕЦТВО.....	11
Ладигіна А.В., Безлатня Л.О. ХАРАКТЕРИСТИКА ПАРКІВ МОНАСТИРИЩИНИ.....	13
Миколайко І.І. ОСОБЛИВОСТІ СУБСТРАТІВ ДЛЯ ЖИВЦЮВАННЯ.....	16
Осіпов М.Ю. НАРОДНОГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ПРОДУ ОДНОМАТОЧКОВОГО.....	20
Половка С. Г., Половка О. А. БІОЛОГІЯ В ГЕОЛОГІЇ ТА ГЕОЛОГИ В БІОЛОГІЇ.....	22
Соболенко Л.Ю., Титар В.М. БАТРАХО-ГЕРПЕТОФАУНА ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ: КОМП'ЮТЕРНИЙ ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ.....	25
Шемякін М.В., Новостройний С.К. ДУБОВО-ГРАБОВІ КУЛЬТУРИ УРОЧИЩА «БІЛОГРУДІВКА».....	27

МОНІТОРИНГ АГРОЛАНДШАФТІВ

Балабак А.Ф., Красноштан Т.В. ВЛИВ СТЕРИЛІЗАТОРА НА МІКРОЖИВЦІ СМОРОДИНИ ЗОЛОТИСТОЇ (<i>RIBES AUREUM PURSH.</i>) ПРИ ВВЕДЕННІ <i>IN VITRO</i>	31
Варлащенко Л.Г. ВИРОЩУВАННЯ ІНТРОДУКОВАНИХ СИНЬОПЛІДНИХ ВИДІВ РОДУ <i>CAPRIFOLIACEAE JUSS.</i> ДЛЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ.....	33
Єгоров Ю.І. КОМПОЗИЦІЙНА СКЛАДОВА АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНОГО СЕРЕДОВИЩА ІСТОРИЧНИХ МІСТ.....	35

Кирилюк В.П., Булавко Я.В. ЛІСОМЕЛІОРАТИВНІ НАСАДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ НОВОПАВЛІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА ДП «ВРАДІЇВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	38
Кирилюк В.П., Дошка Ю.В. ЗРОШЕННЯ ЛІСОВОГО РОЗСАДНИКА СОБКІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА ДП «УМАНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	40
Кирилюк Л.І. ВИСОТНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ ПОДІЛЛЯ.....	41
Копієвська Т.М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБРУДНЕННЯ ВОД РІЧКИ СИНЮХА.....	45
Красноштан І.В., Шевчук О.П. МОРФОЛОГІЧНІ ТА АГРОХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЯСНО-СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ.....	48
Лаврик О.Д. СВОЄРІДНІСТЬ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ ЗАПЛАВИ ПІВДЕННОГО БУГУ.....	51
Осадчий О.С. ОЦІНКА СТІЙКОСТІ АГРОЕКОСИСТЕМ.....	54
Підан Л.Ф., Грицаєнко З.М. БІОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА – СУЧАСНЕ І МАЙБУТНЄ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ....	57
Подзерей Р.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ.....	59
Поліщук В.В., Адаменко Д.М. ВПЛИВ НАНО-ПРЕПАРАТІВ НА СТИМУЛЮВАННЯ НАСІННЯ ГІБРИДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ.....	60
Ситник О.І., Трохименко Т.Г. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ УМОВ НА СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	63
Сонько С.П. ШЛЯХИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОЛАНДШАФТІВ.....	65
Шиманська О.В. ДОСЛІДЖЕННЯ З ОЦІНКИ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ.....	68

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОГО ЦИКЛУ
В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ**

Браславська О.В., Кравцова І.В. КРАЄЗНАВЧА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	71
--	----

Браслапська О.В., Шемена Л.П. ЩОДО ПРОБЛЕМ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ.....	73
Валюк В.Ф. РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ.....	76
Горбатюк Н.М. АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ХІМІЧНОГО ЦИКЛУ.....	78
Дубик В.І. ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ ТА ХІМІЇ У ШКОЛІ.....	81
Лисак Т.В., Пащенко М.І. ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ВУЗІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ШКОЛІ.....	83
Пушка І.М. ВІВРОДАЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	85
Соніра С.В., Гончаренко Г.Є. МЕТОДИ РОЗЧИЩЕННЯ ПРИРОДНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
Сорокіна С.І., Сорокін С.В. МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ АМОСОВ – ЛЮДИНА ЛЕГЕНДА.....	91
Шулдик В.І., Гензьора Т.М. ШКОЛЬНІ ЗАКАЗНИКИ ЯК ОДНА З ІННОВАЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ФОРМ УЧНІВ.....	94

plantmax B (2 мл/ 1 пос. од.) + нано-технології – шостий варіант, що забезпечив урожайність цукрових буряків 47,6 т/га та збір цукру 7,3 т/га, а це дає змогу рекомендувати їх до контрольного сортовипробування в Лісостеповій зоні України.

ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ УМОВ НА СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ситник О.І., Трохименко Т.Г.

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Черкаська область відіграє важливу роль у системі господарства України як регіон із потужним агропромисловим комплексом. Основу АПК області становить сільське господарство, спеціалізацією якого є зерново-буряковий комплекс із розвинутим тваринництвом. В Черкаській області нараховується понад 1800 сільськогосподарських підприємств, серед яких переважають фермерські господарства, сільськогосподарські кооперативи, приватно-орендні підприємства. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить близько 1,5 млн га (3,5 % їх площі в Україні) (табл. 1).

Провідною галуззю сільськогосподарського виробництва Черкаської області є *рослинництво*. У структурі посівних площ зернові займають 58 %, технічні культури – 13 %, кормові культури – 29 %. Значне місце у виробництві зернових культур займає озима пшениця, валовий збір якої становить понад 850 тис. т. Вирощують також кукурудзу, ячмінь, зернобобові та круп'яні (просо, гречку) культури. Основними технічними культурами Черкаської області є цукрові буряки та соняшник, які у структурі посівних площ області займають 6 % і 5 % відповідно.

Таблиця 1

Структура сільськогосподарських угідь Черкаської області

Види сільськогосподарських угідь	Площа, тис. га	Частка від площі області, %
Рілля	1273,8	60,9
Пасовища	79,4	3,8
Сіножаті	65,9	3,5

Багаторічні насадження	27,4	1,3
Малопродатні для сільського господарства землі	8,2	3,9
Разом	1454,7	73,4

Важливе місце у сільському господарстві Черкаської області займає *тваринництво*, провідними галузями якого є скотарство, свинарство, птахівництво.

Багатогалузеве сільськогосподарське виробництво області потребує різноманітної метеорологічної та агрометеорологічної інформації, яка має певні особливості:

1. Сільськогосподарські культури на всіх етапах виробництва постійно залежать від впливу погодних і кліматичних умов, їх урахування необхідне упродовж року. До цього варто віднести посів озимини і оцінка її стану, а також всі види весняних посівних і посадкових робіт.
2. Сільськогосподарські роботи в Черкаській області носять сезонний характер і визначають особливі агрометеорологічні умови вирощування багатьох сільськогосподарських культур: ранніх ярих зернових (пшениця, ячмінь, овес), зернобобових (горох зерновий), круп'яних (гречка, просо), озимих (пшениця, жито), технічних (буряк, картопля), кормових (багаторічні та однорічні трави), овочевих (огірки, томати, капуста) і садових (плодово-ягідні культури). Водночас особлива увага звертається на норми, технології висіву і посадки сільськогосподарських культур, види і агротехніку підживлення, захист культур від шкідників, хвороб та бур'янів.
3. Сільськогосподарські культури займають значні площі і це перешкоджає практичному застосуванню ефективних заходів захисту від несприятливих погодних умов. Саме тому, в сільському господарстві Черкаської області збитки від несприятливих погодних умов набагато більші ніж в інших галузях господарства.

Найбільша залежність сільськогосподарських культур від погоди спостерігається у *вегетаційний період*. Проте урожай, наприклад озимих, суттєво залежить від *термовологостійкості* восени та умов їх перезимівлі (умов загартування). В зимово-весняний період в Черкаській області можливі такі небезпечні агрометеорологічні явища, як вимерзання, випрівання, утворення льодяної кірки та вимокання.

Різні сільськогосподарські культури мають різну тривалість вегетаційного періоду, тепла та освітленості, а також різний ступінь вологолюбності і морозостійкості. Особливим агрокліматичним показником є *біологічний нуль*, який для різних культур змінюється від +3...+5°C до +12...+15°C. Найбільшої шкоди рослинам завдає *недостатнє зволоження*. Вологозапаси розподіляються інколи нерівномірно, як, наприклад, у *вегетаційний період 2012 та 2013 рр.*

Сільськогосподарські культури потребують різну кількість тепла, що виражається сумою середньодобових температур повітря за *вегетаційний період* певної культури. За критичні умови розглядається *сума активних температур* понад +10°C.

Весною та восени шкідливий вплив здійснюють заморозки. Найбільших втрат від заморозків зазнають зернові під час цвітіння і наливання зерна за температур -2...-4°C. Несприятливі умови в Черкаській області часто спостерігаються і влітку. Наприклад, літні посухи охоплюють великі площі (2003, 2005, 2007, 2013 рр.), що завдає значних збитків сільському господарству. Тривалі сильні вітри з облоговими опадами і зливами спричиняють полягання посівів (2004 та 2011 рр.) тощо.

Черкаська область, маючи розвинуте сільське господарство, яке залежить від погодно-кліматичних умов, найбільше потребує належного агрометеорологічного забезпечення. Саме тому, в регіоні агрометеорологічному забезпеченню приділяється особлива увага, а для підвищення його якості необхідно враховувати специфіку сільськогосподарського виробництва, агрометеорологічні та агрокліматичні умови.

ШЛЯХИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОЛАНДШАФТІВ

Сонько С.П.

Уманський національний університет садівництва

Основу екологізації в сільському господарстві складають три положення:

- створення такої структури агроєкосистем, при якій за рахунок помірних антропогенних субсидій підтримується відносна самовідтворюваність ґрунтів, травостанів та достатньо високе біорізноманіття;